

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Tapani, A. (2021) Ja meillä kaikilla tulee olemaan niin mukavaa : yhdessä tekeminen opettajien tulevaisuuden osaamisena? TAMKjournal, 27.1.2021.

URL: <https://tamkjournal.tamk.fi/ja-meilla-kaikilla-tulee-olemaan-niin-mukavaa/>

Ja meillä kaikilla tulee olemaan niin mukavaa – yhdessä tekeminen opettajien tulevaisuuden osaamisena?

in [Ammatillinen opettajankoulutus](#) · [Kehittäminen ja soveltava tutkimus](#) — 27 tammi, 2021

Tulevaisuus monimuotoistuu ja vaatii monenlaista osaamista. Entinen opettaja kansankynttilänä yksin luokassaan on vain kaukainen muisto (ks. Tapani 2017). Tämänhetkinen ammatillisen opettajan osaaminen pirstaloituu, hajaantuu tai mosaiikkimaistuu. Termeissä on valinnan varaa, mutta arjen teoissa on sama, mitä termiä käytämme, kun opettajan taidoissa voidaan tunnistaa 53 erilaista vivahdetta (Tapani & Salonen 2019). Tätä taustaa vasten lienee helppo todeta, että yhdessä selviydymme mosaiikkimaistuvissa työskentelyssä paremmin kuin yksin. Tässä artikkelissa tarkastelen, miten yhteistyö näyttäytyy ammatillisessa opettajankoulutuksessa opiskelevien kirjoittamissa tarinoissa työssä selviytymisen osatekijänä.

Kirjoittaja: Annukka Tapani

Opettajankoulutus yhdessä tekemisen tulevaisuuteen luotsaavana?

Opettajankoulutuksella on iso mahdollisuus ohjata opiskelijoita ottamaan haltuun tulevaisuuden taitoja jo nyt. Ammatillisessa opettajankoulutuksessa opiskelleilta kysyttäessä oma opettajankoulutus nähtiin hyväksi, jos sen koettiin antaneen valmiuksia käytännön opetustyöhön ja vuorovaikutukseen opiskelijoiden kanssa ja jos siinä annettiin tilaa ja aikaa opettajaksi kasvamiselle, teoreettisuuden ja käsitteellisyuden tasapainolle, mukaan lukien käytännön ”temput” (Maunu & Tapani 2018). Jo opettajana toimivien arvioissa opettajankoulutustaan osaaminen oli kasvanut eniten pedagogisten toimintamallien ymmärryksessä, henkilökohtaistamisessa, oppimisympäristöosaamisessa ja arviointiosaamisessa (Susimetsä ym. 2020). Aiemmissä tutkimuksissa ei painopisteeksi ole noussut yhdessä tekeminen, tiimityö tai opettajien välinen yhteistyö. Tämä sopii hyvin yhteen sen havainnon kanssa, jonka teimme tarkastellessamme 46 tutkimusjulkaisua kahden viime vuosikymmenen ajalta: suomalaisen tutkimuksen perusteella yhteistyö, jossa opetus suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä, on harvinaista (Salo & Tapani 2020).

Kiinnostus tarkastelulle kumpuaa myös kansainvälisestä viitekehyksestä. Vangrieken, Dochy, Raes ja Kyndt (2015) totesivat, että suomalaisten opettajien tiimityöosaaminen on tunnistettu olevan korkeatasoista ja tuloksekasta. Tapani ja Yli-Rämi (2020) tunnistivat ammatillisista julkaisuista tehdyssä katsauksessa, että sovellusmahdollisuuksia opettajien yhteistyön kehittämisessä on laaja kirjo tutkivasta puheesta aina opiskelijoiden opintopiirimäisen toiminnan kehittämiseen. Yhteistä katsauksessa tarkastelluille aineistoille oli se, että yhdessä tekeminen nähtiin oppimisen mahdollisuuksia tarjoavana ja mukavana, sellaisena, mitä kohti on hyvä pyrkiä.

Opettajankoulutus on oivallinen mahdollisuus pyrkiä luomaan sellaista tulevaisuutta, millaiseksi sen toivomme muotoutuvan. Artikkeleissa ”Opettaminen on opettajan työtä – paluu menneisyyteen?” (Tapani & Jussila 2020a) ja ”Ohjaus on opettajan työtä – työ

moninaistuu ja monimuotoistuu” (Tapani & Jussila 2020b) opettamisen ytimeen löytyi kolme seikkaa: pedagoginen osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä ohjaus ja neuvonta. Ohjaus jaoteltiin 10 eri näkökulmaan (oppimisen ohjaus, opintojen ohjaus, mentorointi, tutorointi, työpaikalla tapahtuva ohjaus, fasilitointi, uraohjaus, valmennus, ohjaus yhteistyönä, neuvominen). Ytimistä voidaan havaita, että kaikkien niiden toteuttamiseen tarvitaan toisia ihmisiä, yhteistyötä ja yhdessä tekemistä.

Tarinoita opettajan osaamisista

Aineisto (N=24) on kerätty tarinamuodossa kesällä 2020 sellaisilta opettajaopiskelijoilta, joilla ei entuudestaan ollut opettajana toimimisen kokemusta. Tarinoissa mukailtiin eläytymismenetelmää (Eskola, Mäenpää & Wallin 2017) eli niissä oli kaksi erilaista alkua:

Tarina 1: Olet valmistunut ammatilliseksi opettajaksi ja toiminut opettajan tehtävässä kaksi vuotta. Olet tyytyväinen itseesi; opetus sujuu hyvin ja kanssakäyminen opiskelijoiden kanssa on mutkatonta. Millaisia valmiuksia opettajankoulutus on sinulle antanut, jotta tämä on mahdollista?

Tarina 2: Olet valmistunut ammatilliseksi opettajaksi ja toiminut opettajan tehtävässä kaksi vuotta. Olet tyytymätön itseesi; opetus ja kanssakäyminen opiskelijoiden kanssa on haastavaa. Millaisia valmiuksia opettajankoulutuksen olisi pitänyt sinulle antaa?

Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä (Mayring 2002) ja analyysiyksikköinä olivat pääasiassa lauseet, mutta myös yksittäiset sanat tai lauseen osat (Patton, 2002). Analyysissä voidaan havaita, että tarinan alku näkyy kirjoittajien tarinoissa: positiivisen kokemuksen tarinat ovat sanamuodoltaan ”on antanut” kun taas negatiivisen alun tarinat enemmän ”olisi pitänyt antaa” -tyyppisiä.

Yhteistyön tarve tunnistettiin lähteenä avun saamiselle, oman osaamisen ja jaksamisen tukemiselle. Yksi keskeinen yhteistyön tekemisen tarve oli ne vaiheet, kun haasteita tulee omassa opettajuudessa eteen:

Opintojen olisi pitänyt antaa minulle myös vinkkejä, mistä voisi etsiä ja pyytää apua, jos ja kun tällaisia haasteita eteen tulee.

Kenen kanssa voin keskustella opettajuuteen liittyvistä haasteista ja pohtia niihin ratkaisua? Miten organisaatio tukee opettajuuttani?

Näissä vastauksissa näkyy toive siitä, että opettajilla pitäisi olla tietoa organisaation rakenteesta ja toimintakulttuurista ja siitä, mistä saa tietoa ja keneltä voi kysyä. Scheinin (2004) organisaatiokulttuurin tasot, näkyvät, dokumentoidut ja tiedostamattomat rakenteet, tulevat tässä uuteen valoon: tasoja on syytä ja niitä voidaan tarkastella myös yhteistyön tekemisen viitekehyksessä.

Toinen kohde oli oman osaamisen jatkuva kehittäminen ja päivittäminen. Siinä yhteistyön ja myös opettajankoulutuksen merkitys on ilmeinen:

Olisi pitänyt antaa tietoa myös siitä, mistä löytyy alan tutkimustietoa ja verkostoja, jos haluaa kehittää omaa osaamistaan edelleen.

Jatkuvan oppimisen ollessa hallitusohjelmassa (Jatkuvan oppimisen uudistus käynnistyy 2019), on hyvä huomata verkostojen merkitys osaamisen edelleen kehittämiseksi. Myös vertaismentorointityyppisellä toiminnalla on tässä tilausta (ks. esim. Verme² n.d.).

Yhdessä tekeminen on merkityksellistä myös oman jaksamisen kannalta sekä silloin, kun omat keinot tuntuvat loppuvan. Erilaisten ihmisten kanssa toimiminen on voimavara ja se voidaan nähdä opettajuudessa kannattelevana resurssina:

Opettajakoulutuksen aikana pääsin myös osaksi laajaa opettajaverkosta, joka kannattelee huonoina aikoina, sparraa tarvittaessa ja missä itse saa tukea ja sparrata kollegoita.

On myös tärkeää muistaa opettajaopinnoissa ja oppilaitoksessa syntyneet verkostot. Kollegoilta saa varmasti ideoita ja tukea jaksamiseen ja jatkamiseen.

Kunnioitan sekä opiskelijoitani että kollegoitani, arvostan erilaisuutta voimavarana.

Opettajaopiskelijoiden tarinoissa tuli selkeästi esiin kollegiaalisuuden tarve. Tässä on mahdollisuus muutokseen, sillä aiemmissa tutkimuksissa on suomalaisille opetuskulttuureille havaittu olevan tyypillistä pedagoginen konservatismi ja opettajakeskeinen toiminta (Simola 2007) samoin kuin joustavat ja löyhät standardit, opettajien ammatilliseen harkintakykyyn perustuva vastuuvollisuus sekä vahva luottamus opettajien ammatilliseen osaamiseen, koulun toimintaan ylipäätään (Sahlberg 2007).

Yhteenveto: kohti yhdessä tekemisen tulevaisuutta yhdessä tekemällä?

Opettajaopiskelijoiden tarinat voidaan tiivistää ”verkostoista voimaa” -tyyppiseen tulevaisuuden opettajaan, joka kokee, että verkostoista saa apua ja tukea niin osaamisen kehittämiseksi kuin työhyvinvoinnin kysymyksissäkin, rajojen asettamisessa ja tunnistamisessa. Verkostot, toiset ihmiset, toimivat resursseina, joilta pyytää apua ja saada tukea työssäjaksamiseen.

”Kenen kanssa voin keskustella opettajuuteen liittyvistä haasteista ja pohtia niihin ratkaisua?”

Lähtökohta tarkastelulle oli, että opettajien tiimityöosaaminen on korkealla tasolla ja tuloksetta (Vangrieken ym. 2015). Havaintojen mukaan yhteistyö näyttää kuitenkin monimuotoisena ilmiönä (Salo & Tapani 2020). Tämän aineiston perusteella näyttää siltä, että yhteistyölle on tarvetta niin avun saamisena, oman osaamisen kuin jaksamisen tukemisena. Yksi seikka puhuu myös yhteistyön merkityksellisyydestä: yhteen kuulumattomuuden kokemuksen on todettu vähentävän opettajien työn merkityksellisyyttä ja vastaavasti, opetustyö, joka kytkee opettajan osaksi työyhteisöä ja ympäröivää yhteiskuntaa, on omiaan lisäämään kokemusta merkityksellisestä työstä (Salonen & Tapani 2020).

Pohdinnan paikka onkin siinä, mihin oikeastaan haluamme opettajaopiskelijoiden opintojen aikana kiinnittyvän: oppilaitokseen, opintoihin vai tulevaisuuden työpaikkaansa (Kukkonen 2020). Mistä löytyvät ne merkityksellisimmät verkostot ja yhteistyötahot, jotka kannattelevat osaamisen kehittämisessä, jaksamisessa ja tarjoavat apua, kun sitä tarvitaan?

Lähteet

Eskola, J., Mäenpää, T. & Wallin, A. 2017. Digitalisoituva ja monikielistyvä eläytymismenetelmä aikamme muutosten tutkimusvälineenä. Teoksessa Eskola, J., Mäenpää, T. & Wallin, A. (toim). Eläytymismenetelmä 2017. Perusteema ja 11 muunnelmaa. Tampere: Tampere University Press.

Jatkuvan oppimisen uudistus käynnistyy – tavoitteena helpottaa osaajapulaa ja sujuvoittaa työikäisten osaamisen päivittämistä 2019. Valtioneuvoston nettisivut. Luettu 25.11.2020. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/jatkuvan-oppimisen-uudistus-kaynnistyy-tavoitteena-helpottaa-osaajapulaa-ja-sujuvoittaa-tyoikaisten-osaamisen-paivittamista>

Kukkonen, H. 2020. Kiinnittymisen kaltevat pinnat. Keynote –puheenvuoro TAMK-konferenssissa 6.2.2020.

Maunu, A. & Tapani, A. 2018. Käytäntöä ja vuorovaikutusta. Kuinka ammatilliset opettajat arvioivat omaa opettajankoulutustaan? *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 20(4), 27-50.

Mayring, P. 2002. Qualitative content analysis – Research instrument or mode of interpretation? Teoksessa Kiegelmann, M. (toim.), *The role of the researcher in qualitative psychology* (pp. 139–148). Tübingen, Germany: Ingeborg Huber.

Patton, M. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. 3. painos. London: Sage.

Sahlberg, P. 2007. Education policies for raising student learning: The Finnish approach. *Journal of Education Policy*, 22 (2), 147–71.

Salo, P. & Tapani, A. 2020. Suomalaisten opettajien yhteistyön ulottuvuudet. Lähetetty arvioitavaksi *Aikuiskasvatus-lehteen*.

Salonen, A. & Tapani, A. 2020. Palkkatyön merkityksellisyys. *Ammatillisen koulutuksen opetus- ja ohjaushenkilöstön kokemuksia työstä*. *Työelämän Tutkimus* 18(1), 30-43.

Schein, E.H. 2004. *Organizational Culture and Leadership*. 3rd Edition, Jossey-Bass, San Francisco.

Simola, H. 2007. The Finnish miracle of PISA: Historical and sociological remarks on teaching and teacher education. *Comparative Education*, 41 (4), 455–70.

Susimetsä, M., Tapani, A., Lehtonen, H., Ruhalahti, S. & Brauer, S. 2020. “Loistavaa, kun opittavat asiat piti löytää omasta työstä”. *HAMK Unlimited Scientific* 5.6.2020. Luettu 25.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020060540806>

Tapani, A. 2017. Kolme metaforaa kehittyvästä opettajuudesta. TAMK-Konferenssi 2017. *Learning and Working Together*. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Luettu 25.11.2020. <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/Muut/TAMK-Conference2017.pdf>

Tapani, A. & Salonen, A. 2019. Identifying teachers' competencies in vocational education in Finland. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 6(3), 243-260.

Tapani, A. & Jussila, A. 2020a. Opettaminen on opettajan työtä – paluu menneisyyteen? TAMKJournal 12.11.2020. Luettu 25.11.2020. <https://tamkjournal.tamk.fi/opettaminen-on-opettajan-tyota-paluu-menneisyyteen/>

Tapani, A. & Jussila, A. 2020b. Ohjaus on opettajan työtä – työ moninaistuu ja monimuotoistuu. TAMKJournal 14.12.2020. Luettu 15.12.2020. <https://tamkjournal.tamk.fi/ohjaus-on-opettajan-tyota-tyo-moninaistuu-ja-monimuotoistuu/>

Tapani, A. & Yli-Rämi, H. 2020. Tiimioppimista suomalaisittain. TAMKJournal 21.4.2020. Luettu 25.11.2020. <http://tamkjournal.tamk.fi/tiimioppimista-suomalaisittain/>

Vangrieken, K., Dochy, F., Raes, E. & Kyndt, E. (2015). Teacher collaboration: A systematic review. Educational Research Review 15 (2015), 17–40.

Verme². n.d. Jaettu osaaminen kasvaa toiseen potenssiin. Hallituksen kärkihanke. Luettu 25.11. 2020. <https://osaavaverme.wixsite.com/verme>

Kirjoittaja

Annukka Tapani, yliopettaja, LeGiT – Kasvu ja oppiminen tiimeissä -tutkimusryhmän vetäjä
Pedagogiset ratkaisut/Ammatillinen opettajakorkeakoulu, TAMK
annukka.tapani@tuni.fi
Asiantuntijuusalueet: TKI, ammatillinen opettajuus, yhteisöllisyys, tutkimusperustainen kehittäminen

Kuvituskuva: Annukka Tapani